

10262 - Tevhid'in Kısımlara Ayrılması

Soru

Tevhid ve kısımları hakkında ilimleri olan bazı kardeşlerden, Şeyhul-İslam Takiyyud-Din İbnu Teymiyye'nin -Allah ona rahmet etsin- tevhidi "Tevhidur-Rububiyye ve Tevhidul-Esma ves-Sıfat" diye ikiye ayırdığını duydum. Bu sözün doğruluğu nedir? Şeyh Muhammed ibnu İbrahim tevhidi dört kısmamı ayırıyordu? Son olarak Şeyh Sâlih el-Fevzan, tevhidi dört kısmamı ayırıyor?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Birincisi:

Bizim mutlaka fakihler ve usülcüler katında bilinen "İstılahta niza yoktur" kaisini bilmemiz gerekir.

İbnul-Kayyim -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi:

İstılahlar, ifsat içermediği müddetçe onda niza yoktur. "Medaricus-Sâlikîn" (3/306)

İkincisi:

Âlimler, şeri hükümleri kısımlara ayırmışlardır. Özellikle de vahyin başlangıcından uzaklaşıldığı, Arap dilinin bilinmesinin zayıflaştığı ve Arap dilinin Arap olmayan acemin diliyle karışması ile beraber bu kısımlara ayırma, şeri hüküm ve nasları anlamada kolaylaştırma sağlamaktır.

Âlimler, anlayışı kolaylaştırmak için kaideler, meseleler ve kısımlara ayırmada bir niza görmemişlerdir. Bilakis bu, Müslümanların ilimden faydalanmaları için yapılmış güzel bir şeydir. İmam Şafiî -Allah ona rahmet etsin- İslam Fıkhı'nda usul ilmini koymuş, onun kısımlara ayırması güzel bir şekilde kabul görmüş, usülcüler de O'nun zikrettiklerini bazı ziyadeliklerle takip etmişlerdir. İşte bu şekilde bütün şeri ilimler kısımlara ayrılmıştır. Tıpkı tecvid ilminin, Kurân

ilimlerinin ve değerlerinin kısımlara ayrılıp tertip edilmesi gibi. Tevhid ilmi de bunlardan bir tanesidir.

Üçüncüsü:

Soruda gelen Şeyhul-İslam İbnu Teymiyye'nin Tevhid'i iki kısma ayırması, Şeyh Muhammed ibnu İbrahim'in ve Şeyh Sâlih el-Fevzan'ın dört kısma ayırmasına gelince: Bunda bir problem yoktur. Bunun açıklaması ise şöyledir:

Bazı âlimler, Tevhid'in iki kısma ayrıldığını söylemişlerdir:

Tevhidul-Ma'rife vel-İsbât: Bu, Allah'ın varlığına imanı, Rububiyetine imanı ve İsim ve Sıfatlarında imanı içine alır.

Tevhidul-Kasdi vet-Taleb: Bu, Allah Azze ve Celle'nin Uluhiyetine imanı içine alır.

Tevhidi üç kısma ayıran kimseye gelince, o, daha önce taksim edilmiş kısımları, bilmede ve anlamada kolaylık olması için onu kısımlara ayırmış ve şöyle demiştir:

Tevhid üç kısma ayrılır:

Tevhidur-Rububiyye: Buna Allah'ın varlığına iman girmektedir.

Tevhidur-Uluhiyye veya Tevhidul-İbade -Bu ikisi aynı manaya gelir.-

Tevhidul-Esmai ves-Sifât.

Sonra bazı âlimler Tevhid'in bu kısımlarına ziyadeye gitmiş ve şöyle demişlerdir:

Tevhid, dört kısma ayrılır:

Allah'ın varlığına iman.

Allah'ın Rububiyetine iman.

Allah'ın Ulûhiyyetine iman.

Allah'ın İsim ve Sıfatlarına iman.

Batıl bir şeye delalet etmediği müddetçe, bu kısımlara ayırmada herhangi bir problem görmemekteyiz. İstılahta münakaşa yoktur. Bu kısımlara ayırma, ancak anlayışı kolaylaştırmak içindir. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem zamanında uzaklaştıkça anlayış azalmış, bunun üzerine âlimler de İslami ilimlerde konuları genişleterek anlatmaya, kolaylaştırmaya ve tafsile gitmişlerdir.

Özet olarak, soru soranın zikrettiği soruda bir problem yoktur. Çünkü Tevhidi iki kısma ayıran, diğerlerinin fazlalaştırdığını bu iki kısımda bir araya getirmiştir. Tevhidi üç veya dört kısma ayıran da diğerlerinin bir bütün olarak ele aldığı ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır.

Tevhidi bu kısımlara ayıran âlimlerin hepsi de bu anlattıklarının hepsinin de Tevhid'in kapsama alanı içine girdiğinde hem fikirdirler.

İstılâhî kısımlara ayırmak, bir bozukluğa/mefsedeye yol açmamamı şartı ile bunda bir mani yoktur. Tıpkı, Tevhid'in manalarında olan bazı şeyleri çıkarıp bazılarını girdirmek veya ondan olmayanın manaları içine girdirmek gibi.

Öyle bir zaman gelir ki daha çok açıklamaya ihtiyaç duyarız. Alimlerimiz de kolay anlaşılması için kısımlara ayırırlar.

Tevhid'in üç kısmının manaları ise özetle şöyledir:

Rububiyete İman: Yaratmada, yaşatmada, öldürmede ve bunun gibi başka şeylerde Allah Azze ve Celle'yi birlemektir.

Uluhiyete İman: Söz veya görünen veya görünmeyen fiillerde kulun Allah Azze ve Celle'yi birlemesidir. Allah Subhânehû ve Teâlâ'dan başkasına ibadet edilmez.

Allah'ın İsim ve Sıfatlarına İman: Allah Azze ve Celle'nin nefsi için ispat ettiği isim ve sıfatlarını ispat etmek, Allah Azze ve Celle'nin kendi nefsinden nefyettiklerini de ta'tilsiz (inkâr etmeksizin) ve temsilsiz (bir şeye benzetmeden) nefyettir.

Dördüncüsü:

Âlimlerin bu şekilde Tevhidi kısımlara ayırmaları yeni bir şey değildir. Aksine bu üçüncü ve dördüncü asırda bilinen bir şeydi. Suudi Arabistan, Büyük Âlimler Heyeti üyesi olan büyük âlim Şeyh Bekr Ebu Zeyd'in "er-Reddu alal-Muhâlif" adlı eserinde de dediği gibi. Tevhidi kısımlara ayırmayı İbnu Cerir et-Taberi ve diğer âlimlerden nakletmiştir.

Tenbih: Soru soran kimsenin, Şeyhul-İslam İbnu Teymiyye'nin -Allah ona rahmet etsin- Tevhidi: Tevhidur-Rububiyye ve Tevhidul-Ulûhiyye, şeklinde ikiye ayırdığını söylemesi doğru değildir. Bilakis O, Tevhidi: Tevhidul-Marife vel-İsbât ve Tevhidul-Kasdi vet-Taleb, şeklinde iki kısma ayırır. Birinci kısım, Tevhidur-Rububiyye vel-Esma ves-Sıfat'ı içine alır.

[Mecmû'ul-Fetâvâ: 15/164, el-Fetâvâl-Kubrâ: 5/250]

En iyisini bilen Allah'tır.